

(Kad se ujedine komunistički radnici, njima je cilj prije svega učenje, propaganda itd. Međutim, oni time istovremeno stjeću novu potrebu, potrebu društva, i što je izgledalo kao sredstvo, postalo je cilj. Taj praktični pokret može se promatrati u njegovim najsjajnijim rezultatima kad se pogledaju ujedinjeni socijalistički francuski radnici. Pušenje, piće, jelo itd. nisu više ni izgovor ni sredstvo povezivanja. Njima je dovoljno društvo, udruženje, zabavljanje koje opet ima za cilj društvo: bratstvo ljudi nije kod njih fraza, nego istina, a plemenitost čovječanstva svijetli nam iz likova koji su očvršli od rada.

(Kad nacionalna ekonomija tvrdi da se potražnja i ponuda uvijek poklapaju, ona odmah zaboravlja da prema njenoj vlastitoj tvrdnji ponuda ljudi (teorija o stanovništvu) uvijek promašuje potražnju, dakle, da kod bitnog rezultata cjelokupne proizvodnje - egzistencija ljudi - nesrazmjer između potražnje i ponude dobiva svoj najadekvatniji izraz.

Koliko je novac, koji se pojavljuje kao sredstvo, istinska moć i jedini cilj - koliko je uopće sredstvo koje me čini bićem i prisvaja mi tudje predmetno biće, koliko je ono samosvrha... može se videti po tome kako je zemljoposjed tamo gde je zemljište izvor života, kako su konj i mač tamo gde su oni pravo životno sredstvo, priznati i kako prave političke životne sile. Jedan stalež je u srednjem veku emancipiran čim smije nositi mač. Kod nomadskog stanovništva konj me čini slobodnim čovjekom, članom zajednice.

Prije smo rekli da se čovjek vraća pećinskom stanovanju, ali u otudjenom, neprijateljskom obliku. Divljak se u svojoj pećini - tom prirodnom elementu koji mu se spontano nudi na korišćenje i zaštitu - ne osjeća više strano, ili štoviše, osjeća se kod kuće kao riba u vodi. Ali podrumski stan siromaha je neprijateljski "stan koji se drži kao tudja sila po sebi, koji mu daju samo utoliko, ukoliko on njemu predaje svoj krvavi znoj", stan koji ne može smatrati svojim zavičajem gdje bi napokon mogao reći: ovdje sam kod kuće, nego se, naprotiv, nalazi u kući drugoga, u tudjoj kući, čiji vlasnik na nj svakodnevno vreba i izbacuje ga napolje ako ne plati zakupninu. Isto tako on zna da je njegov stan po kvaliteti u potpunoj suprotnosti prema onostranom ljudskom stanu u carstvu bogatstva.

Otudjenje se isto tako pojavljuje u tome što je moje životno sredstvo sredstvo drugoga, što je ono što je moja želja nedostupan posjed drugoga, kao i u tome što je svaka stvar drugo nego ona sama, što je